

Scharrelkinderen

Door Martin Mulder

De mensen brengen tegenwoordig steeds meer uren door achter een beeldscherm. Als het al niet de televisie is, dan toch zeker de computer. Vriendschappen worden onderhouden via MSN, hyves en facebook. Een plant of een dier die men wil leren kennen, wordt opgezocht via google. Al de uren die we achter de PC zitten of op de bank hangen voor de TV daar wordt je misschien wel wijzer van wat betreft cognitieve kennis, maar zeker niet gezonder.

Ook in het onderwijs zie je dat het schijnbaar alleen nog maar mogelijk is om iets te leren als je een groot deel van de dag achter het scherm van de PC zelfstandig aan opdrachten zit te werken. Deze liefde voor het beeldscherm en de idee dat zonder die beeldschermen het leven niet meer zinvol is in te vullen, dat noemt men **videophylia**.

Foto: met de paplepel ingegeven

Vooraf voor de jongere mensen is een beeldscherm iets vanzelfsprekends geworden. Telefoons, I-pods, PC, TV, enz., zonder die gadgets hoor je er niet meer bij. Heet het verschijnsel bij de jeugd dan pedovideophylia? Of roept dat andere associaties op?

Foto: hangen voor de TV als dagelijks tijdverdrijf.

Hoe dan ook, je moet als 'echte puber' tegenwoordig op de hoogte zijn van de vele in mijn eigen ogen niet relevante onzin die er op de tv getoond wordt. Muziekzenders laten 24 uur per dag videoclippen zien van allerlei muzikantiesten, die vervolgens weer als rolmodel fungeren voor bijv. het modebeeld waar je aan behoort te voldoen. De vele soapseries, gouden kooien, idols, topmodelwedstrijden en andere competitieve programma's laten de mens in zijn meest primitieve vorm in beeld komen. Alles is geoorloofd om te winnen. En daar moeten we allemaal deelgenoot van zijn. Ook een figuur als ik, die dat soort informatie niet kan boeien, krijgt die voor mij oninteressante mensen, die zo'n 'tv prestatie' geleverd hebben, als belangrijk gemaakt item voorgeschoteld in de nieuwsbulletins, de continue vooraankondigingen rond de voor mij wel interessante programma's en nadien nog als 'nieuws' in de krant.

Westerling brengt steeds minder tijd door in de natuur

De westerse mens brengt steeds minder tijd door in de natuur. Een langlopend onderzoek,

gepubliceerd in de Proceedings of the National Academy of Sciences, laat zien dat de kentering halverwege de jaren tachtig begon.

In de 50 jaar daarvoor werd jaarlijks juist steeds meer tijd in de natuur doorgebracht. Inmiddels neemt dat met wel 1 tot 3 procent per jaar af. De onderzoekers turfden het aantal bezoekers van natuurparken, afgegeven jachtvergunningen en opgegeven kampeervakanties in de VS, Japan en Spanje. In de meeste gevallen werd een daling zichtbaar. Zij wijten de trend aan 'videophilia', de liefde voor het computer- of tv-scherm. De trend kan dramatische gevolgen hebben voor het belang dat men toekent aan natuurbehoud en biodiversiteit.

Al die beeldschermen bieden natuurlijk ook veel goeds. Internet maakt de wereld en de kennis die deze voortbrengt volledig binnen handbereik. Alles wat je op het internet vindt, is ook weer door mensen geschreven en daar wordt geen 'waarheidscheck' op losgelaten. Dus die informatie moet je wel kunnen analyseren op de vraag of het de werkelijkheid wel laat zien. Vroeger (fout woord, ik weet het) had je gewoon schoolboeken, die geselecteerd waren op inhoudelijkheid en overdrachtelijkheid. Die zijn er natuurlijk nog wel, maar van het internet moet toch ook wel heel veel aan informatie gehaald worden.

De vraag is dus of videophilia - dus het zich als mens laten sturen op beelden en informatie die achter de beeldschermen weg te halen is - of dat wel een reëel beeld is van de werkelijkheid. Een andere vraag is of al die overdaad aan beeldscherm informatie wel zo onmisbaar is als gesuggereerd wordt. Pedagogisch-didactisch is het de vraag of de werkelijke educatieve waarde wel zo groot is als bedacht? Oftewel: videophilia is misschien wel een ziekte, die genezen moet worden?

Wat voor het natuur en milieubesef zeker een rol speelt, is het feit dat al die beeldschermuren in plaats komen van het echte buiten zijn. Het buiten spelen, wandelen, ontmoeten van mensen, enz., dat is zo belangrijk voor bijv. opgroeiende kinderen, voor de ontwikkeling van de motoriek, om weerstand op te bouwen (kijkt naar het toenemen van astma en andere allergieën), en sowieso om fit gezond te blijven om lerend dan wel werkend te kunnen functioneren. Zelfs sporten doen we tegenwoordig steeds meer binnen op één of ander apparaat met beeldscherm.

Foto: sporten is hip als je dat binnen achter een beeldscherm uitvoert.

Gevolg: het natuurbesef wordt minder.

Dat de natuur al grotendeels uit de bewoonde omgeving verdwenen is, dat weten we al wel. Dat we echte natuur al decennia lang niet meer kunnen vinden op loopafstand van de woning, daar zijn we al wel aan gewend. Maar ook het landelijk gebied wordt steeds steriel. De huidige landbouwproductiemethoden dulden geen onkruid, ongedierte en onmenselijke meer. 'On' staat dan voor ongewenst. Natuurlijke kruiden zaaien zich uit in de hoogproductieve, maar zwakke

landbouwgewassen, wilde dieren beschadigen of vreten aan de gewassen en recreanten verstoren de koeien en brengen allerlei onrust en ziekten mee uit de stad.

Als ik dan op school vertel dat de echte natuur in Nederland nog steeds terugloopt in kwaliteit (o.a. verdroging) en biodiversiteit (variatie aan planten en dieren) dan halen veel mensen de schouders op, want we hebben dat niet meer in beeld.

Nu is de vraag of 'het beeldscherm' de mens dan wel bewust kan maken van het behoud van natuur en leefmilieu. Misschien wel, maar dan slechts ten dele als aanvulling.

Wat ik in het groene onderwijs nog steeds ervaar, is dat als ik een nabespreking hou over de waarde van de lessen die ik gegeven heb, dan hoor ik altijd nog dat de praktijkactiviteiten en excursies naar bijzondere natuur en landschappen de meeste indruk hebben gemaakt. Dus hoeveel films en powerpoints je als natuurleraar ook laat zien op het beeldscherm, het echte ervaren van wat buiten in de werkelijkheid gebeurt, dat zal toch fysiek op de buitenlocaties moeten gebeuren.

Zowel voor de ontwikkeling als het behoud van je lichamelijke gezondheid is het buiten zijn uitermate belangrijk. Kijk maar naar Amerika, het 'beeldschermland', waar het percentage ongezonde, vaak dikke kinderen enorm groot is. Ook voor het werkelijk kennis vergaren zullen we toch echt achter dat beeldscherm weg moeten gaan en buiten de deur het werkelijke beeld van natuur en landschap moeten gaan ervaren. Buiten werken alle zintuigen; achter een beeldscherm kun je niet ruiken, hoor je niet alle vogels 's morgens vroeg door elkaar fluiten, ervaar je niet de sfeer die 's morgens vroeg een groep ganzen teweegbrengt als ze van een slaapplaats vertrekken richting fourageergebied. Als je wilt leren waarom een spinkhaanrietzanger een zeer bijzonder vogeltje is, dan kun je daar misschien iets op google over vinden, maar het ervaren van die bijzonderheid, dat verkrijg je pas als je ruim voor het ochtendgloren begin mei in een natuurgebied uren rondstruint in het veld en in alle stilte dan uiteindelijk het zeer hoge baltsgeluidje hoort dat van uit een dicht struweel te horen is. Het feit dat je er moeite voor moet doen, een fysieke inspanning moet leveren, geduld moet tonen, dat heeft echt impact en wordt onthouden.

Foto: spinkhaanrietzanger kun je alleen buiten 'ontdekken'

De oplossing: scharrelkinderen!

De jeugd komt natuurlijk nog wel buiten, maar herkent en kent die omgeving steeds minder. De natuurlijke behoefte van mensen om elkaar op te zoeken, die blijft. Maar als je niets of weinig herkent van waar je je ophoudt, dan hecht je daar ook geen waarde aan en zou je geneigd kunnen zijn om het te verstoren of te vernielen. De naam voor dergelijke samenscholende groepen jeugd is hangjongeren.

De overheid, bij naam van minister Verburg van landbouw, heeft het voornemen opgenomen om van hangjongeren weer scharrelkinderen te maken. Achter het beeldscherm weg en naar buiten toe de natuur in. Bomen klimmen, verstoppertje spelen in een bos, dikkopjes vangen in een beek, dat is geen ongewenst gedrag; nee, het moet gewoon weer kunnen. En dan niet in een speciaal aangelegd parkje, maar overal binnen het bereik van de directe woonomgeving. Natuurlijk groen in de stad dus niet meer als argument voor een bezuiniging maar als prikkel om de woonomgeving weer interessant te maken om te spelen, te verblijven en vooral ook om van te leren.

Een prachtig voorbeeld van een dergelijk park waar dit weer mag en kan, is het park zweringbeek in Enschede. Als waterschap hebben we een saaie rechtgetrokken beek die door een royaal stuk saai stedelijk groen liep, omgetoverd tot een boeiend doe- en verblijfpark. Binnenkort zal ik dit nu al succesvolle project openen samen met de verantwoordelijk wethouder van Enschede, Jelmer van der Zee.

Foto: Zweringbeek in Enschede ingericht als natuurlijk doepark.

Elders in dit zomerBLAD staat nog informatie over de 'WOESTE LAND' doevakanties. Die gaan uit van hetzelfde principe, NL. dat de jeugd omgevingsbewust wordt door vooral actief bezig te zijn in de natuur. Onbekend maakt nog steeds onbemind.

Dus ouders, bestuurders, IVN'ers, er ligt een schone taak voor ons. Maak van de aan het beeldscherm gekluisterde hangjongere weer een omgevingsbewust scharrelkind. Dat maakt de ouders blij omdat hun kind 'beter terecht komt' en bestuurders blij omdat de vernielzuchtige hangjeugd weer betrokken is bij zijn of haar leefomgeving en dus niet elk element in de stad 'huftebestendig' gemaakt hoeft te worden. Voor het IVN is er door deze gedachte weer voldoende aanleiding om te blijven vasthouden in de overtuiging, dat natuur- en omgevingsbewuste kinderen de beste rentmeesters zijn voor het behoud van een wereld waar plant, dier en mens in harmonie kunnen samenleven.

Geachte IVN-leden, er ligt voor ons dus nog een schone taak in het verschiet. Onze Natuur- en milieueducatie activiteiten zijn geen ogenschijnlijke keuze meer, maar een essentiële basisbehoefte voor de zich nu manifesterende 'zieke' videophyle mens.